

Alman Dış Politikasında Bir Çıkılmaz Sokak: Kuzey Akım II Projesi

Oktay HEKİMLER¹

¹Dr., Namık Kemal Üniversitesi, ohekimler@edu.tr

Özet: Son dönemde Alman Dış Politikasında en çok tartışılan başlıklardan birisi Kuzey Akım II. Projesi olmuştur. Almanya bu girişimi ile adeta bir ikilem ile karşı karşıya gelmiştir. Bu durum da onu dış politik çıkarları ve enerji politikası arasında tercih yapmak durumunda bırakmıştır. Günümüzde giderek öne çıkan bu tartışma bir tür çıkarlar çatışmasına dönüşmüş, beraberinde ciddi bir güven bunalımını da getirmiştir. Başta Polonya, Ukrayna olmak üzere transit ülkelere göre proje var olan Rusya bağımlılığını artıracaktır. Aynı zamanda da Rusya'nın Avrupa politikasına daha fazla dahil olmasına imkan sunacaktır. Almanya ise söz konusu olanın mutlak ekonomik bir proje olduğunu savunmakta, konuya artan enerji ihtiyacı ve güvenliği çerçevesinde yaklaşmaktadır.

Ancak enerji tedarikinin sürekliliği gereksinimi, projenin ekonomik çabaların ötesinde politik anlam taşıdığı ve jeopolitik çıkarlardan bağımsız düşüncenin mümkün olmadığı gerçeğini akla getirmektedir. Bu maksatla çalışmada Kuzey Akım II Projesinin Almanya ve bölge ülkeleri için enerji ve politik anlamda taşıdığı önem bölgenin jeopolitiği göz önünde bulundurularak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Almanya, Avrupa Birliği, ABD, Enerji, Kuzey Akım II, Rusya.

A Dead End in German Foreign Policy: Nord Stream II Project

Abstract: One of the most discussed topics in German Foreign Policy lately is Nord Stream II. It has been a project. Germany faced a dilemma with this attempt. This situation forced him to choose between his foreign policy interests and energy policy. This debate, which has become increasingly prominent today, has turned into a kind of conflict of interests and has brought with it a serious crisis of trust. According to the transit countries, especially Poland and Ukraine, the project will increase the existing Russian dependency. It will also allow Russia to become more involved in European politics. Germany, on the other hand, argues that it is an absolute economic project, and approaches the issue within the framework of increasing energy need and security.

However, the need for continuity of energy supply brings to mind the fact that the project has political meaning beyond economic efforts and it is not possible to think independently of geopolitical interests. For this purpose, the importance of the Nord Stream II Project for Germany and the countries of the region in terms of energy and politics will be evaluated by considering the geopolitics of the region.

Key Words: Germany, European Union, Energy, Nord Stream II, Russia, USA.

GİRİŞ

Kuzey Akım II ya da Nord Stream II temelleri 2005 yılında dönemin Alman Şansölyesi Gerhard Schröder girişimiyle atılan ve 2011 yılından beri faaliyette olan Kuzey Akım Projesinin devamıdır. Söz konusu bu doğal gaz boru hattı vasıtası ile Rusya'dan doğrudan Almanya'ya doğal gaz transferi mümkün olmuştur. Kuzey Akım projesinin tamamlayıcısı olan 1230 kilometre uzunluğundaki Kuzey Akım II ile şu an faaliyette bulunan boru hattının kapasitesinin artırılması amaçlanmış, mevcut yıllık 55 milyar metre küp doğal gaz transferinin iki katına yani 110 milyar metre küpe çıkarılması hedeflenmiştir (Eitze, Höfner ve Philips, 2019,2). Bu şekilde de Baltık Denizi zeminden geçecek olan 1230 kilometre uzunluğunda birbirine paralel iki boru hattı Rusya'nın Ust-Luga istasyonundan Almanya'da Greifswald-Lubmin istasyonuna ulaşması ile Avrupa'nın enerji ihtiyacına cevap verileceği ileri sürülmüştür.

Söz konusu projenin yaklaşık yüzde doksan beşlik kısmı, Almanya'da Bornholms seviyesindeki kısmı

tamamlanmış olup geriye yalnızca son 150 kilometre kalmıştır. Geriye kalan kısmın 120 kilometresi Danimarka karasularından ve 30 kilometresi ise Alman karasularından geçmektedir. Projenin 2019 yılında faaliyete geçmesi öngörülmüş olsa da bu hedef uzun zamandan beri var olan tartışmalar, ABD yaptırımları ve politik tepkilerden ötürü 2021 yılına ertelenmiştir. ABD yaptırımlarının amacı boru hattı inşasının durdurulmasıdır. Bu nedenle giderek yükselen Washington-Moskova gerginliği Almanya'yı bir pozisyon geliştirmek durumunda bırakmıştır. Projenin asıl dikkat ve tepki çeken yanı ise söz konusu doğal gazın transit ülkeler üzerinden geçen hattın dışında doğrudan Rusya'dan Almanya'ya aktarılacak olmasıdır.

Kuzey Akım II Projesi finansmanı özel kaynaklar ile karşılanan bir proje olup projenin mülkiyeti Rus Devlet Konsorsiyumu Gazprom firmasındadır. Gazprom toplam maliyetin yarısı olan 9.5 milyar Euro'luk kısmını karşılamıştır (Lang,2020:2). Almanya eski Şansölyesi Gerhard Schröder'in Denetleme Kurulu Başkanı olduğu Gazprom dışında

uluslararası enerji konsorsiyumları, Avusturyalı OMV, İngiliz Royal Dutch Shell ve Fransız Engie ile Alman Winterhall Dea ve Uniper Konsorsiyumları da Kuzey Akım II'ye finansal olarak desteklenmiştir. ABD yaptırımları nedeniyle proje inşası 2019 yılında bir yıllığına durmuş, ABD yaptırımları sonrasında boru hattının kalan kısmının inşası, sigorta ve sertifikasyonu tümüyle bir Rus girişimine dönüşmüş, söz konusu ABD yaptırımları Avrupalı firmaların geri çekilişine neden olmuştur.

Alman Hükümetleri Kuzey Akım II projesinin ekonomik bir proje olduğu konusunda ısrar etse de proje hem Almanya iç politikasında hem uluslararası düzlemde farklı tartışmaları beraberinde getirmiştir. Yükselen görüş ikinci bir boru hattının inşasında ekonomik nedenlerden ziyade politik nedenlerin belirleyici olduğu olmuştur. Almanya bu şekilde ulusal çıkarları uğruna Rusya bağımlılığının önünü açmak ve Rusya'ya bir takım tavizler vermekle eleştirilmiştir. Projeye yönelik en büyük eleştirilerden biri faaliyete geçmesi durumunda o güne dek önemli bir enerji tedariki sağlayan boru hatlarını bloke edip transit ülkelerini devre dışı bırakacak olması olmuştur. Bu ise hem bölge ülkelerinin önemli bir kazançtan mahrum kalması, hem Rusya bağımlılığının artması, hem de enerji tedarikinin sürekliliğini tehlikeye düşürebilecek bir gelişme olarak okunmuştur.

Bu bağlamda çalışmada amaç Kuzey Akım II projesinin Almanya'yı nasıl bir ikilem ile karşı karşıya bıraktığını ve bunun bölge ülkelerine nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Bu şekilde Kuzey Akım II etrafında dönen tartışmalar aynı zamanda Alman dış politikasının son zamanda karşı karşıya kaldığı bir takım eleştirileri de görmek imkanını sunacaktır.

1. Ekonomik Projeden Politik Projeye

2014 yılından beri etkisini hissettiren Rusya-Ukrayna krizi ile Almanya ve AB'nin Rusya'ya olan enerji bağımlılığının geleceği tartışması da öne çıkmış, Kuzey Akım II projesi ile de bu tartışma daha da yükselmiştir. AB kalıcı bir iklim ve çevre politikası çerçevesinde fosil yakıt ve doğal gaz kullanımının mümkün olduğunca asgari düzeye çekilmesi hedefini belirlemiştir. Bu durum AB düzeyinde doğal gaz tüketiminde önemli bir düşüşü beraberinde getirmişse de hemen hemen hiç doğal gaz kaynağı olmayan Almanya için dış kaynaklara bağımlılık enerji dönüşümü tamamlayınca kadar devam edecektir. Zira Almanya doğal gaz ihtiyacının ancak % 5'lik kısmını kendi kaynakları ile karşılayabilmekte, geri kalan kısmı ise başta Rusya olmak üzere dış kaynaklardan karşılamak durumunda kalmaktadır (Henlein, 2019:2). Almanya 2019 yılında doğal gaz ithalatının yarısından fazlasını

(tam olarak %51'lik kısmı) Rusya'dan tedarik ederken, geri kalan doğal gaz ihtiyacının %27'lik kısmını Norveç ve %20'lik kısmını Hollanda'dan tedarik etmiştir. Bu şekilde Almanya yılda 55.6 milyar metre küp ile Rusya'dan en fazla doğal gaz ithal eden AB üyesi olmuştur (Henlein, 2019:3). Almanya için Kuzey Akım II projesi, Almanya'nın Rus doğal gazına olan bağımlılığı devam edip, enerji dönüşümü sürecinde yenilenebilir enerji kaynakları ile tedarik tümüyle gerçekleşinceye kadar, bir köprü vazifesi görmeye devam edecektir. Bu nedenle de Federal Hükümet başından itibaren projeye karşı çıkmamış, aksine destek vermiş onun politik yanından ziyade ekonomik boyutunu öne çıkartmıştır. Dönemin Ekonomi Bakanı ve sonrasında Dışişleri Bakanı olacak olan Sigmar Gabriel'in Moskova'da Vladimir Putin ile gerçekleştirdiği 2015 tarihli bir görüşmede projenin Alman yargısına tanınması için kişisel çabala ortaya koyarak Kuzey Akım II'ye sahip çıkışı da bunun bir göstergesi olmuştur (Meister, 2019: 2). Yine Angela Merkel yıllarca Kuzey Akım II'nin tümüyle ekonomik bir proje olduğu konusunda ısrar etmiş bu şekilde de kendisi ve projeye yönelik eleştirileri bertaraf etmeye çalışmıştır. Almanya Şansölyesi Angela Merkel uzun dönem boyu Kuzey Akım II projesinin jeopolitik çıkarlardan arınmış tümüyle ekonomik bir proje olduğu ileri sürmüştü de uluslararası alanda var olan tartışmalar projenin ekonomik ötesi politik bir anlam taşıdığını ortaya koymuştur. Ancak Angela Merkel 2018 Nisan'ında Ukrayna Devlet Başkanı Petro Poroşenko ile gerçekleştirdiği bir görüşmede ilk defa Kuzey Akım II'nin ekonomik boyutu kadar politik de bir değer taşıdığını, projenin politik faktörlerinin görünmezden gelmemesi gerektiğine işaret etmiştir (Meister, 2019:2). Benzer şekilde bölge ülkelerinin Almanya'ya olan tepkisi, Rus rejim muhalifi Nawalny olayları bağlamında Almanya-Rusya ilişkilerinde yaşanan gerginlikler, Kuzey Akım II'nin artık ekonomik değeri dışında politik boyutuna da dikkat çekmiştir.

Bu bağlamda Polonya ve Baltık ülkelerinin en büyük endişesi, Kuzey Akım II ile AB'nin Rusya'ya yönelik ekonomik bağımlılığının artacağı olmuştur. Bu durumdan en fazla Rusya-Avrupa hattı üzerinde yer alan transit ülkeler etkilenenler ve Rusya bu durumu bir kere daha bölge ülkelerini bypass etmek veya geçmiş yıllarda olduğu gibi politik bir baskı aracı olarak kullanabilecektir. Benzer şekilde Ukrayna da bu doğal gaz ihracatı ile elde ettiği yıllık yaklaşık 2 milyar Euro transit gelirden mahrum kalmak endişesi yaşamaktadır (Lang,2020:12).

Buna karşılık Danimarka meseleye daha ziyade iklim politikası ve çevre bağlamında tepki göstermekte, kendisini bu şekilde Almanya'nın ticaret politikası ve ABD'nin jeopolitik çıkarları arasında sıkıştırılmış

hissetmektedir. Kuzey Akım II'ye en fazla tepki veren ABD'nin endişelerinin ardında ise politik nedenler kadar ekonomik çıkarlar yatmaktadır. Zira ABD Kuzey Akım II'ye karşı çıkmak suretiyle Avrupa enerji pazarındaki boşluğu kendi LNG ile doldurmak ve Avrupa enerji pazarında ABD'nin payını büyütme niyetinde olmuştur.

Bu şekilde Kuzey Akım II giderek ekonomik boyutunu ötesinde politik bir anlam kazanırken, projeye taraf kesim boru hattının faaliyete geçmesi ile Avrupa'nın ABD karşısında giderek daha bağımsız olmasının önünü açacağını savunmakta, karşı taraf ise boru hattının var olan Rusya bağımlılığını daha da artıracığını savunmuştur. Bu hali ile de Kuzey Akım II adeta ABD-Rusya rekabetinin de temel araçlarından birine dönüşmüştür. Rusya'nın bölgedeki etkisini kırmak isteyen ABD bu nedenle Rusya'nın ABD seçimlerine müdahalesi ve Kırımın ilhak edilmesi gerekçesi (cezası) ile Rusya'ya karşı yaptırımlar hayata geçirmiş, boru hattı çalışmalarının durdurulması için de girişimlerde bulunmuştur. Boru Hattı inşası ABD baskısı ile 2019 yılından itibaren durdurulurken, proje inşaatı ve finansmanında yer alan firmalar ABD baskısı ile karşı karşıya kalmışlardır. Yaptırımlar sonucunda, o güne dek Baltık denizinden geçen boruları döşemiş olan İsviçreli Allseas firması projeden çekilmiş, Ağustos 2020 de Cumhuriyetçi Senato üyeleri Sassnitz Feribot Limanı yönetimini ezici yaptırımlar ile tehdit etmişlerdir. Gerekçe olarak da daha önceleri Baltık Denizindeki eksik boruları döşemek üzere Sassnitz-Mukran limanda bulunan iki Rus gemisi gösterilmiştir (Raik, 2020:5). Boru döşeme konusunda uzman firmalarına artan ABD baskı ve yaptırımları ile karşı karşıya kalmaları nihayetinde Gazprom'u deniz altı boru döşeme işini üstelenmek durumunda bırakmıştır.

Günümüzde Rusya bütçesinin aslan payını doğal kaynak ihracatı oluşturmaktadır. Rusya için enerji ihracatında petrol her zaman birinci sırada yerini korusa ve doğal gaz boru hattının inşası bu nedenle öncelikli olmasa da, Kuzey Akım II faaliyete geçmemesi Rus ekonomisi için bir dezavantaj olacaktır. Her şeyden önce alternatif transfer hatlarının belirgin olarak daha yüksek bir maliyet gerektirmesi enerji fiyatları artışı ve düşen karlılığı beraberinde getirecektir. Rusya uzmanı Gesine Dornblüth'e göre Kuzey Akım II faaliyete geçmeyecek de olsa bu Rusya ihracatında bir metre küp bile düşüş anlamına gelmeyecektir (Simon,2019:3). Ancak Thielko Grieb'e göre bu durumda Rus doğal gazı kara yolu ile Ukrayna ve Polonya üzerinden batıya ulaşacaktır ve bu Rusya'nın tercihi değildir(Simon,2019:3). Oysa Kuzey Akım II vasıtası ile Moskova Rus doğalgazını doğrudan Almanya'ya taşımak imkanına sahip

olacaktır. Almanya'nın AB içindeki lider rolü ve AB-Rusya ilişkilerindeki özel konumu dahası köprü vazifesi göz önünde tutulduğunda bu ekonomik çıkarlar kadar Rusya'nın politik prestijini de artıracak bir durumdur. Rusya artık Almanya ile ortaklığın ötesinde onunla, dolayısıyla da AB ile göz seviyesinde pazarlık etmek gücüne sahip olacaktır. Bu durum Kuzey Akım II projesinin esasında kimin çıkarlarına hizmet ettiğini ortaya koyarken bir kere daha Kuzey Akım II'nin ekonomik anlamından ziyade politik bir anlam taşıdığını göstermektedir.

2. Rusya Ukrayna Çatışması ve Kuzey Akım II

Politik ve medyatik olarak uzun yıllar Alman dış politikasının öncelikleri arasında yer almayan Ukrayna özellikle son yıllarda güvenlik politikası çerçevesinde giderek daha çok öne çıkmıştır. Bu yönde bölgede faaliyetleri giderek yoğunlaşan Alman firmalarının artan sayısı kadar Doğu Avrupa'nın öne çıkan jeopolitiği de etkili olmuştur. Bu anlamda da Rusya'nın önemli bir koz olarak gördüğü Baltık Boru Hatlarının asıl belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu bu projeler yüzeysel bakıldığında bir Batı Avrupa-Rusya ortak girişimi gibi gözükmediler. Oysa jeopolitik anlamda söz konusu projeler Rus olmayan Sovyet mirasçısı bölge ülkelerinin gelecekte entegrasyonu ile yakından alakalıdır. Alman kamuoyu için Kuzey Akım adeta Almanya-Rusya ekonomik ilişkilerinin bir parçası iken Ukrayna kamuoyu için adeta Ukrayna'nın varlık mücadelesinde önemli başlık olarak görülmektedir.

İfade edildiği üzere Rusya, Kuzey Akım II inşası ile mutlak amacın Rusya'nın en büyük enerji pazarı olan Avrupa'nın enerji güvenliğini ikinci bir boru hattı ile garanti etmek olduğu iddiasındadır. Oysa buna karşı çıkan kesime göre asıl amaç Kuzey Akım II ve Türk Akımı projeleri vasıtası ile transit ülkelerin konumunu önemsizleştirmek, özelinde Ukrayna üzerindeki baskıları artırmak ve adeta Kiev Yönetimini AB ile yakınlaşma çabasından ötürü cezalandırmaktır. Boru hattı aynı zamanda ekonomik ilişkiler ile iç içe geçmiş Rus dış politikasına ulusal ve yerel politik aktörler ve firmalar ile bağıni geliştirerek Avrupa politikasına girmek imkanı da sunmuştur. Her şeyden önce AB kökenli büyük alt yapı firmaları ve iktidara yakın Rus firmaları arasında oluşturulan işbirliği ve ortaklıklar Putin rejimine bu şekilde güç ve destek katmış, aynı zamanda da Alman politik ve ekonomik çevrelerinin desteğini artırmıştır.

Kremlin Yönetimi ile jeo-ekonomik işbirliğini geliştirmek düşüncesine destek veren siyasiler ve ekonomik çevreler dolaylı da olsa Rus emperyalizmine destek verdikleri düşüncesini

reddetmektedirler. Buna karşılık hepsi de başta Gazprom olmak üzere büyük Rus konsorsiyumlarının hiç birinin de yalnız ekonomik çıkarlara hizmet etmedikleri burada söz konusu olanın aynı zamanda siyasi hedefler olduğunun bilincindedirler (Umland,2013:415). Rus dış politikasına aşına olan herkesin bildiği üzere Ukrayna Rusya'nın dış politikasında "Yakın Gurbet" olarak öncelikli yerini korumaya devam ettirmektedir. Doğu Slavlarının üç itibari ulus-Büyük-Küçük ve Beyaz Ruslar- arası denge unsuru olarak görülen Kiev'in kaybedilişinin travması günümüzde hala Rus milli hafızasındaki yerini korumaktadır. Özellikle de etnik olarak büyük bir Rus nüfusun yaşadığı Kırım'ın kaybedilmiş olması, dahası tarihi bir tesadüf sonucu Rusya'ya değil de Ukrayna'ya geçişi Rus resmi çevreleri kadar kamuoyu tarafından da hazmedilememiştir.

Kuzey Akım II'nin hayata geçmesi Ukrayna'nın yıllık 3 milyar Euro değerinde transit gelirden ve bunun ötesinde Rusya karşısında önemli bir pazarlık gücünden mahrum kalması demek olacaktır. Söz konusu bu durum hem Ukrayna hem bölge güvenliği için önemli bir tehdit olabilecek başka bir ifade ile Azak Denizinden Karadeniz'e dek olan bölge giderek daha fazla Rus hegemonyası altına girebilecektir. Meister'a göre Kuzey Akım II'nin faaliyete geçmesi, Kremlin Yönetimi için Kırım ve Rus anakarası arasındaki köprü'nün inşası ve de Ukrayna'nın güney sahillerindeki Rus askeri varlığını güçlendirmeye hizmet edecek önemli bir adım olacaktır (Meister,2019:3). Ukrayna artık Rusya'ya karşı varlığını ortaya koymak ve pazarlık etmek imkanını kaybedecek bu durum bölgenin tümüyle Rus kontrolüne geçişinin önünü açacaktır.

Projeye yönelik önemli bir diğer tartışma konusu da Kuzey Akım II'nin aynı zamanda Ukrayna ve Ukraynalıların AB'ye yönelik algısına da tesir ettiği gerçeğidir. Zira Kuzey Akım II Almanya'nın öne çıktığı bir proje de olsa buna bir takım AB üyesi ülkeler de destek vermişlerdir. Bunun ötesinde asıl soru AB'nin Kuzey Akım II'ye yönelik tutumu olacaktır. AB'nin olumlu ya da olumsuz tutumu Ukrayna'nın da AB'ye yönelik algısında belirleyici olmaktadır. Ukrayna'nın AB ile ilişkileri net değildir. Bu sadece Rusya faktörü ve Ukrayna Devlet başkanından değil aynı zamanda Ukrayna kamuoyundan da kaynaklanan bir belirsizliktir. Yakın bir gelecekte Ukrayna kamuoyunun AB'ye bakışının ne olacağı hala Avrupa yanlısı tutumun devam edip etmeyeceği de belirsizdir. Bu nedenle Kuzey Akım II, Ukrayna kamuoyuna AB'nin onların endişelerine ne kadar sahip çıkıp çıkmadığı kendisine ne kadar destek olup olmadığını gösterecektir.

Ukrayna ve Rusya arasında 2019 yılı sonunda Ukrayna üzerinden gaz transferine ilişkin uzlaşma sağlamak mümkün olmuştur. Her ne kadar bu uzlaşmada Ukrayna'nın pazarlık gücü mü yoksa ABD yaptırımlarının mı etkili olduğu tartışma konusu olsa da iki taraf arasında AB normlarını esas alan yeni bir sözleşme yapılmış, 2024 yılı sonuna dek istikrarlı bir yasal temel oluşturulmuştur. Bu bağlamda da Ukrayna'ya 7.2 milyar ABD dolarlık transit geliri garanti edilmiştir (Westphal, 2021:6). Sözleşme gereği Gazprom 2020 yılı için yıllık 65 milyar metre küplük gaz transferi rezerve etmiş bunu izleyen 2021-2024 yılları arasında da yıllık 40 milyar metre küp gaz rezerv edilmesi garanti edilmiştir (Westphal, 2021:6). Söz konusu bu "ship or pay" miktarının esas hizmetlerden bağımsız olarak ödenecek olup, söz konusu tarife Ukrayna boru hattının daha yüksek hacimli kapasiteler için tasarlanmış olmasından ötürü, rakip rotalar Yamal-Avrupa Hattı ya da Kuzey Akım I dan daha yüksektir. Gazprom bu nedenle Ukrayna üzerinden gaz ihraç etmek isterse kısa vadeli kapasitede daha yüksek fiyattan gaz rezerv etmek durumundadır. Westphal'e göre 2020 yılı Ukrayna'nın Doğu Avrupa gaz piyasasına iyi entegre olduğunu ortaya koymuştur. Ukrayna kendi tüketimi için Rusya'dan değil aksine bunu AB'den tedarik etmektedir. Ukrayna giderek Avrupa gaz piyasası ile bütünleşmekte olup ihtiyacını çok daha uygun fiyatlarla Slovakya, Polonya ve Macaristan gaz satın alarak gidermekte, mevcut gaz depolarını Doğu Avrupa'nın kullanımına sunmaktadır.

Buna rağmen son dönemde yaşanan gelişmeler, Rusya ve Ukrayna arasında yükselen gerginlik, 2024 sonuna dek Rusya'dan Ukrayna üzerinden fosil gaz transferinin devamının ne derece garanti edileceği sorusunu da beraberinde getirmiştir. Rusya'nın Ukrayna'yı transfer ülke olarak devre dışı bırakmak amacı ise tüm orta Avrupa'da jeopolitik dengeyi sarsacak sonuçları beraberinde getirecektir. Çünkü bu tür bir gelişme yalnızca Ukrayna değil komşu ülke Polonya'yı da giderek daha savunmasız bir hale getirecektir. AB Parlamentosu içinde Kuzey Akım II'ye kuşku ile yaklaşan görüş giderek daha çok taraftar bulurken Almanya ise hala projenin AB ve komşu ülkeler için büyük bir lütuf olduğu savunmasındadır. Projeye kuşku ile yaklaşan kesime göre Kuzey Akım II hiçbir şekilde AB'nin enerji güvenliğine hizmet etmemektedir. Rus doğal gazının Batıya ulaşması için zaten yeterince hat mevcuttur. Bu nedenle de boru hattı hiç bir şekilde AB çıkarlarına hizmet etmemektedir. Bu görüşe göre AB üyesi ülkelerin bu kuşkucu tutumu esasında Almanya'nın da beklediği randımanı almasına engel olacaktır. Çünkü Almanya'nın Kuzey Akım II vasıtası ile ulusal çıkarlarını gerçekleştirebilmesi her şeyden

önce AB üyesi ülkelerinin kendilerini güvende hissetmelerine bağlı olacaktır. Bu nedenle de Kuzey Akım II tek bir tarafın, Rusya'nın çıkarlarına hizmet etmektedir (Kreimeier, 2021).

Kuzey Akım II faaliyete geçişi, Jasper Eitze ve diğerlerine göre bölge ülkeleri için ne güvenlik politikası ne de ekonomik anlamda etkin sonuçları olmamıştır. Polonya ve Ukrayna önceki dönemlerde Rus gazının aktarılmasından elde ettikleri gelirlere alternatifler bulmuşlar ve bu şekilde de ekonomik durumlarını çeşitlendirebilmişlerdir, Hatta kısmen Rusya ile AB hukuku ile uyumlu olacak şekilde küçük ölçekli transit sözleşmeleri yapılması bile mümkün olabilmıştır. (Eitze, Höfer ve Philipps, 2019,4). AB'nin enerji birliği derinleştirilmiş ve ABD'den LNG ithalatı tartışmalarını depolitize etmiş başka bir ifade ile ekonomik faktörlere odaklanmıştır.

Kuzey Akım II uzun vadede Almanya ve Avrupa için yüksek politik sonuçlar doğurucu niteliktedir. Her şeyden önce Kuzey Akım II projesi Almanya-Polonya ilişkilerinde derin bir uçurum açmıştır. Kuzey Akım II orta ve doğu Avrupa'da güvenlik kaygılarının artışı ve de AB içinde de Kuzey Akım II taraftarı ve karşıtı grupları karşı karşıya getirmiştir. Bu durum ise AB içi işbirliğine gölge düşürmüştür. Vişegrad Grubu, Baltık ülkeleri ile beraber projeye karşı çıkarken giderek ABD eksenine yaklaşmışlardır. Benzer şekilde kuzey ülkeleri kendi aralarında geleneksel bağlarını güçlendirerek birlik oluşturmuş buna karşılık Akdeniz'in doğu kıyısında yer alan ülkeler ise giderek kısmen Çin kısmen ise Rusya ile yakınlaşmışlardır. Akdeniz'in batı kıyılarında yer alan üyeler ise Latin Amerika ile bir takım arayışlara giderken Benelüks ülkeleri kendilerini Avrupa'nın kadim çekirdeği olarak görmekte Almanya ve Fransa ise işbirliği ve rekabet arasında gel git yaşamaktadırlar. Genel olarak bu durum uluslararası sahnede AB'nin ağırlığına gölge düşürürken, AB içinde Almanya'nın enerji politikası fazlasıyla egzotik olmakla eleştirilmiştir. Bu hali ile de Almanya enerji dönüşümü sürecinde giderek bir örnek ülke olmaktan uzaklaşmaktadır (Eitze, Höfer ve Philipps,2019:5).

Kuzey Akım II çevresinde gelişen bu tartışmalar AB üyesi ülkelere 2025 yılına dek daha sıkı bir şekilde birlikte pazarlık etmeleri ve üçüncü taraflar/devletlere karşı çıkarlarını ortak şekilde savunmaları gerektiğini göstermiştir. Özellikle Trump döneminde yükselişe geçen ve uluslararası/küresel ticarete olumsuz sonuçlar beraberinde getiren "Önce Amerika-America First" benzeri yaklaşımlar bu yaklaşımı haklı kılmıştır. Kuzey Akım II çerçevesindeki Avrupa içi tartışmalar yapısal fonlar vasıtası ile başta Polonya için daha

katlanılır hale getirilmeye çalışılmış yine bir takım tazminat ödemeleri vasıtası ile Ukrayna'nın doğal gaz transferinden mahrum kaldığı gelir kaynaklarına alternatif oluşturulmaya çalışılmıştır. Yine Avrupa boru hattı sistemine ara bağlantılar (interkonnektör) inşa etmek suretiyle tek tek ülkeler üzerindeki Rusya baskısının etkisi kırılmaya çalışılmıştır. Bu arada LNG'nin bu tartışmalarda ekonomik boyutuyla belirleyici bir rol oynadığını hatırlatmakta fayda vardır. Her şeyden önce bu süreç AB'nin bir enerji birliği oluşturma hedefine giden yolda önemli bir adım atılmasını sağlamıştır.

Avrupa Enerji Birliği üyesi olarak Ukrayna enerji politikası ve ekonomik açıdan AB güdümündedir. Bu nedenle, Ukrayna'nın gaz altyapısı ne durumda olduğu ve AB Komisyonu tarafından açıklanan 2050 Dekarbonizasyon Stratejisi ne ölçüde dahil olabileceği incelenmek durumundadır. Bu şekilde Ukrayna'nın Kuzey Akım II yönelik tümünden olumsuz algısı, mahrum kalınan transit gelirleri ve gerileyen jeopolitik önem kırılarak onun yerine olumlu bir bakış açısı geliştirmek mümkün olabilir. Ancak bu tür bir alternatif Ukrayna'ya belirgin olarak ekonomik kalkınma imkanı sunmak zorundadır. Aynı zamanda ülkenin Rus gaz transferinde oynadığı önem azalması ile beraber artacak saldırgan Rus tutumuna bağlı olarak oluşacak güvenlik politikasına ilişkin endişelerin de giderilmesi gerekmektedir. Ukrayna'nın uluslararası gaz ağına dahil edilmesi Üç Denizler İnisiyatifi gibi bölgeler üstü işbirliği platformları ile ya da hızlı ara bağlantı (interkonnektör) inşası ile mümkündür. Aynı şekilde inşası öngörülen Ukrayna-Polonya boru hattı da buna imkan sunabilecektir. Ukrayna gaz depolama tesisleri, artan oranda farklı enerji kaynaklarının ısı, elektrik ve trafikte bütünleştiği ve yenilenebilir enerjiye dayalı yeni enerji sistemlerinin öne çıktığı dönemde, Avrupa enerji ihtiyacının giderilmesine de hizmet edebilir.

3. İç Politikanın Dış Politikaya Etkisi

Kuzey Akım II etrafında dönen tartışmalar esasında Almanya'nın izlediği bu dış politik tutumun stratejik sonuçlarının farkında olup olmadığı sorusunu da beraberinde getirmiştir. Zira buradaki tutum yalnızca beraberinde bir takım stratejik sonuçlar getirmemiş aynı zamanda da dış ve güvenlik politikasına ilişkin başka başlıklarda da Almanya'nın pozisyonun zayıflatmıştır. Nitekim Kuzey Akım II her şeyden önce Almanya'nın doğu Avrupalı komşuları arasında derin bir güven bunalımına sebep olmuştur. Almanya bunun bilincindedir ve bu maksatla adeta doğu Avrupalı komşularının gönlünü almak çabasına girmiştir. Dışişleri Bakanı Heiko Maas yeni bir Avrupa Doğu Politikası çerçevesinde

geliştirdikleri AB-Rusya ve Doğu Avrupa Politikasında merkezi ve doğu Avrupa ülkelerinin beklentileri daha fazla hassasiyet göstermek niyetinde olduklarını açıklamıştır. Ancak bu tür bir tutum beraberinde bir ikilemi getirmekte dahası Berlin'i Kuzey Akım II ile arasına mesafe koymak gibi zor bir durum ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Berlin Yönetimi şayet başta Donbass olmak üzere Ukrayna'nın doğusunda yaşanan krizin çözülmesi, Ukrayna'nın uzun vadede istikrara kavuşması ve ülkedeki reform sürecine destek vermek istiyorsa Rusya'nın elini güçlendirecek her tür hareketten kaçınmak zorundadır. Bu bağlamda Kuzey Akım II'ye sahip çıkmak suretiyle Ukrayna'ya yönelik Rus baskısına dolaylı yoldan destek vermektedir. Oysa bu tutum AB içinde işbirliği ve dayanışma sağlanması, ortak bir enerji politikası geliştirilmesi, Enerji Birliği oluşturulması düşüncesine gökge düşürmektedir. Almanya bu nedenle Avrupa liderliğine aday bir ülke olmanın ötesinde ulusal çıkarları çerçevesinde hareket etmekte, politikasının "gelecek vizyonu ve stratejik derinlikten uzak" olduğunu ortaya koymaktadır (Meister,2019:3).

Almanya'nın Kuzey Akım II'ye verdiği destek bakıldığında burada karşımıza, dış ve güvenlik politikasında denge korumaktan ziyade iç politik dengeleri sağlamak amaçlı bir mantık çıkmaktadır. Angela Merkel Kırım'ın ilhaki ve Doğu Ukrayna'daki çarpışmalara bağlı olarak Rusya'ya karşı uygulanacak olan yaptırımlarda hükümet ortağı Sosyal Demokrat Partinin (SPD) desteğine gereksinim duymuş, Kuzey Akım II başından itibaren Rusya ile pazarlığın temel başlığı olmuştur. Bir diğer ifade ile izlenen politika "gerektiği kadar ürkütme ve mümkün olduğu kadar işbirliği sağlamak" şeklinde özetlenebilir. Alman ekonomik çevrelerinin baskısı, benzer şekilde eyalet yönetimleri, özellikle de Mecklenburg Vorpommern ve Brandenburg Eyalet Yönetimlerinden gelen baskılar, komşu ülkeler İsveç, Polonya ve Baltık ülkelerinin endişe ve beklentilerinden öncelikli olmuştur. Bu hali ile iç politika dış politikanın önüne geçmiş ekonomik çıkarlar baskın gelmiştir. Almanya giderek bir ikileme girerken iç politik pazarlık süreci beraberinde dış politik bir bedeli getirmiştir. Bu sarmalda ekonomik çıkarlar ağırlıklı bir rol oynarken Almanya adeta Rus gazının AB coğrafyasındaki turnikesine dönüşmüştür. Kuzey Akım II sadece federal hükümet için değil Alman ekonomik çevreleri ve projenin uzandığı eyaletler için de ciddi ekonomik katkı sağlayacak niteliktedir. Ancak Angela Merkel boru hattının bu yönünü göz önünde tutup ona hep ekonomik hem de politik rolü gereği sahip çıktıkça bu hem ulusal hem de uluslararası tepkileri artırmıştır.

Her şeyden önce ne Angela Merkel ne de federal hükümet ABD ve özelinde Donald Trump'un Kuzey Akım II'yi bir pazarlık aracı olarak kullanabileceğini düşünmemiştir. Oya ABD Başkanı Trump boru hattını AB ile imzalanması öngörülen Ticaret Antlaşması için pazarlık aracı olarak kullanmıştır. Bunun ötesinde Kuzey Akım II'yi durdurmak Rus doğal gazını refüze ederek kendi LNG için Avrupa pazarını genişletmek çabasına girmiştir. Ancak bu süreçte Almanya'nın gözden uzak tuttuğu bir gerçek ekonomik işbirliği vasıtası ile politik dönüşüm gerçekleştirilebileceği gerçeğinin Rusya ile uyuşmadığıdır. Almanya uzun bir süre şayet Rusya ile ekonomik ve enerji politikasında işbirliğini geliştirecek olursa bunun Rusya'yı Avrupa değerlene yakınlaştıracığı tezine sahip çıkmıştır. Oysa başta Ukrayna krizi bir kere daha bunun realiteden uzak olduğunu ortaya koymuştur. Rusya başta Almanya olmak üzere batı ile olan ekonomik ilişkilerine rağmen Avrupa'nın doğusunda ve dolayısıyla Avrupa ile çatışma halindedir. Rusya Avrupa'ya gerçekleştirdiği petrol ve doğal gaz ihracatına rağmen AB'nin tüm uyarılarını kulak ardı edip Kırım'ı ilhak etmiş, bir takım dezenformasyon kampanyaları vasıtası ile AB üyesi ülkeler ve ABD seçimlerine müdahale etmiştir. Beyaz Rusya'da Yönetimi demokrasi talep eden muhaliflere karşı desteklemiş ve de Batı Balkanlarda reform ve istikrar arayışlarını baltalamaya gayret ederek onları Avrupa'dan uzaklaştırmaya çalışmıştır. Bu hali ile Rusya bir stratejik ortaktan, Kuzey Akım II boru hattını kullanarak Transatlantik işbirliği ve Avrupa bütünleşmesine zarar vermek isteyen stratejik düşmana dönüşmüştür.

Angela Merkel her ne kadar boru hattının tamamlanması sonrasında da Ukrayna üzerinden gaz taşınmaya devam edilmesi konusunda çaba sarf etmişse de bu konuda Vladimir Putin'i ikna edememiştir. Bu şekilde de Kuzey Akım II'ye rağmen Ukrayna'nın Rusya tarafından by pass edilmesi girişiminin önüne geçememiştir. Bu yöndeki tek olumlu somut gelişme 2024 yılına dek Ukrayna ile olan sözleşmenin devam edecek olması taahhüdünün verilmesidir. Ancak Rusya'nın her zaman "porselen dükkanındaki fil" olduğunu ve Kremlin'in ne zaman ne yapacağını belli olmadığını da hatırlamakta fayda vardır. Ukrayna üzerinden gaz taşınmaya devam edilmesi her şeyden önce Rusya'nın stratejik hedeflerini gerçekleştirmesi önünde engel olacaktır. Yani Ukrayna Yönetiminin zayıflatılması ve uzun vadede Rus denetimine girişi hedefi bu şekilde gerçekleşemeyecektir. Unutulmamalıdır ki Rusya için Ukrayna her zaman stratejik önemini korumuştur ve "Büyük Rusya" hedefine ulaşmanın yolu Ukrayna'nın kontrolüne sahip olmaktan geçmektedir.

Alman Federal Hükümeti projeyi politik gerekçeler gereği durdurmak girişiminde bulursa bile projede yer almış olan firmaların, ekonomik çevrelerin ve eyalet yönetimlerinin tepkisi ile karşı karşıya kalacaktır. Projede yer alan hak ve yetki sahibi firmalar bu şekilde Hükümete karşı dava açmak imkanına sahip olacaklar ve bu beraberinde ağır sonuçlar getirebilecektir. Bunun ötesinde zaten Federal hükümetin de projeyi politik gerekçeler ileri sürerek durdurmak gibi bir niyeti de yoktur. Hükümetin görüşü gereği Almanya'nın politik çıkarları şimdilik bu tür bir karar verilmemesini gerektirmektedir. Zira projenin durdurulacak olması her şeyden önce Berlin-Moskova ilişkilerine zarar verebilecektir ki Almanya Avrupa ülkeleri içinde Rusya ile en iyi ilişkiler içine olan aktör olarak 1990'lı yıllardan beri bu konumunu korumaktadır. Rusya için Avrupa'ya giden yolda vazgeçilmez bir aktör bir diyalog ortağı olmak, Rusya ile zaman zaman çelişkiye düşse de, Almanya için hala prestijini korumaktadır. Bu hali ile de Almanya Kuzey Akım II vasıtası ile bir kere daha çıkmaz bir sokağa girmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bir tarafta ekonomik ve politik çıkarları gereği her türlü işbirliğine kayıtsız kalamayacağı Rusya yer almaktadır. Avrupa değerlerini temsil eden lider bir ülke olarak Avrupa ve uluslararası kamuoyuna karşı sorumlu bir aktör olan Almanya ve onun karşısında hem iç politikada hem de dış politikada demokrasi ve hukuk devleti ile çelişen Rusya bu şekilde birbiriyle zıt dünyaları temsil etmektedirler. Ancak buna ek olarak oyunun taraflarından biri de bölge jeopolitiğini Avrupa enerji pazarında kendi payını artırmak ve de Rusya etkisini kırmak için kullanmayı ulusal çıkarları gereği gören ABD'dir. Oyunun tüm parçaları birleştiğinde bu bize Kuzey Akım II'nin ekonomik değerini ötesinde olduğu ve Almanya'nın nasıl bir çıkmaz sokakta durduğunu göstermektedir. Bu nedenle denilebilir ki bu noktadan sonra çözüm boru hattı inşasının durdurulmasından ziyade boru hattının tamamlanması ve Almanya'nın bundan sonra bölgesel dengeleri gözetmesidir.

Kuzey Akım II'ye eleştiri ile yaklaşan kesime göre proje Alman Dış Politikasında derin bir yara açmıştır. Frank Hoffmann'a göre Gazprom ve Rusya çıkarlarına hizmete eden Kuzey Akım II her şeyden önce Avrupa ve Batı arasında derin bir uçuruma sebep olmuştur. Bu nedenle , başta Angela Merkel olmak üzere, uzun yıllar boyunca Kuzey Akım II'yi savunan kesimler Alman dış politikasının uğradığı bu zararın sorumlusudurlar ve Almanya kaybettiği itibarını geri kazanmak zorundadır. Bunun yolu da kaybettiği güveni yeniden kazanmak ve Ukrayna'ya destek vermekten geçmektedir (Hoffmann, 2021:3). Almanya Kuzey Akım II ile yalnız Doğu Avrupa ülkeleri ile arasına bir mesafe koymamıştır. Proje

Avrupa Parlamentosunun tüm karşı çıkışlarına rağmen başlatıldığı gibi, Almanya proje ile o güne dek yakın ikili ve çok taraflı işbirliği içinde olduğu Fransa, İskandinav ülkeleri, Baltık ülkeleri, Polonya ve nihayetinde ABD'yi karşısına almıştır.

Berlin Yönetiminin bu politikası Alman dış politikasının o güne dek güvenilir iki temel çizgisinden uzaklaşmış olduğunu göstermiştir Almanya artık ne Willy Brandt gibi şahinlerin, ne de Helmut Kohl gibi güvercinlerin dış politika çizgisini temsil etmemektedir (Hofmann,2021:2). Onun yerine Almanya yakın geçmişe dek dost ve ortaklık ilişkisi içinde olduğu ülkeler ile karşı karşıya gelmiş ve yalnız bir çıkar politikası savunmaktadır. Hofmann'a göre Almanya Kuzey Akım II vasıtası ile sergilediği bu tutum nedeniyle adeta 1990 sonrasında iki Almanya'nın birleşmesine şüphe ile bakan o günün İngiltere ve Fransa Yönetimlerinin endişelerini haklı çıkartmıştır. O dönem Almanya birleşecek olursa Almanya çıkar merkezli bir dış politika sürdürecektir ve bu da Avrupa entegrasyonuna zarar verecektir görüşü yükselmiş, Alman birliği için önce Fransa'nın ikna edilmesi gerekmiş ve ancak Paris'in ikna olması ile birleşmeye giden süreç yani İki+Dört Sözleşmesi yapılabilmştir. Oysa Berlin Yönetimi Kuzey Akım II'nin ekonomik yanını öne çıkartıp politik anlamda Avrupa politikasını düşürdüğü gölgeyi görmezden gelmek suretiyle bir kere daha bu endişeleri canlandırmış her şeyden önce ortaklarının gözünde güven kaybına uğramıştır(Hoffmann,2021:4).

Alman Hükümeti adeta çözülemeyen bir sarmal içine girmiş şimdi de buradan çıkabilmek için de şaşkın bir mücadele vermektedir. Rusya, Putin ve yandaşları Boru Hattında ısrar ederken ve Ukrayna konusundaki baskıları artırırken, Almanya bir tarafta Navalny olayında olduğu gibi insani meselelere dikkat çekmekte, Ukrayna meselesine bağlı yaptırımlara destek vermekte bu şekilde adeta Putin Rusya'sını kendisine çeki düzen vermeye davet etmektedir. Ancak tümünden Kuzey Akım II'ye sırt çevirememektedir. Putin ve yandaşları ise Kuzey Akım II'yi Ukrayna'yı kontrol altında tutacak bir jeopolitik araç olarak görmeye devam etmektedirler.

Denilebilir ki Alman dış politikasının karşı karşıya kaldığı bu ikilemde belki de en büyük şansı ABD'de yaşanan iktidar değişimi olmuştur. Trump Dönemi sonrasında ABD'nin Avrupa ile yeniden ilişkileri geliştirme çabası, Almanya'nın Avrupa politikasında ki anahtar rol ve ABD Kongresinde ağırlığın bu yönde oluşu etkili olmuştur. Buna ek olarak Minsk Sürecinde ortaya koyduğu kesin tutum ile Doğu Ukrayna cephesi boyunca pek çok kişinin yaşamının kurtulmasına sağladığı katkı vasıtası ile ve Angela Merkel'in ABD politik çevrelerinde sahip olduğu

saygın konum kısıtlı da olsa bu anlamda katkı sağlamıştır. Bu tümünden olmasa da Kiev Yönetiminin kısmen Almanya'ya olan güven kaygısını kırmış ancak bunun ötesine geçememiştir.

Bu nedenle Almanya gelecek için yatırım yapmak ve dış politikasını işbirliği ve bölge ülkelerinin güvenini yeniden kazanabileceği şekilde yeniden inşa etmek durumundadır. En azından geçmiş yıllarda izlediği uzlaşmacı ve inşacı şahin ya da güvercin dış politik çizgisine geri dönmek zorundadır. Bunun bir yolu da Almanya'nın bölge ülkelerine Kuzey Akım II konusunda teminat vermesinden geçmektedir. Söz konusu bu teminat Kuzey Akım II projesinin Rusya'nın Ukrayna üzerinde bir baskı kurmak aracı olmayacağı, Almanya'nın bir gaz transit ülkesi olan Ukrayna'nın, 2024 yılında son bulacak Rus-Ukrayna Sözleşmesi çerçevesinde, Rusya tarafından finansal anlamda enkaza çevirmesine izin vermeyeceğinin teminatı olmalıdır (Hoffmann,2021:4).

Buna ek olarak Almanya geçmiş yıllarda jeopolitik hassasiyetleri yok sayan tutumunu terk edip başta Fransa olmak üzere AB üyesi ortakları ile Avrupa'nın ortak çıkarlarına hizmet eden bir tutum geliştirmek zorundadır. Bunun yolu ise Kuzey Akım II'nin yalnız Almanya'nın değil gerçekten Avrupa çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanılması yani Lubmin'deki gaz vanasının amacına uygun kullanılmasından geçmektedir. Zira söz konusu bu önemli bağlantı bir ekonomik araç olmanın ötesinde jeopolitik bir güç aracı niteliğindedir. Boru Hatları geçmişten beri Alman dış politikasında önemli birer işlev görmüşlerdir. Bunun başlangıcı daha 1970'li yılların başında Batı Alman endüstri devi Mannesmann'ın Rusya ile gerçekleştirdiği ilk boru hattı bağlantısıdır. Bu şekilde endüstri ve ticari bir işbirliği adeta Willy Brandt'ın "yaklaşarak değişim" politikasına ivme kazandırmış, bu ise ilerleyen yıllarda Doğu Alman rejiminin dönüşümü nihayetinde de rejimin yıkılışı sürecini hızlandırmıştır. Özetle boru hatları ve onu tamamlayan projeler Almanya için ekonomik olmanın ötesinde politik ve jeopolitik birer misyon üstlenmişlerdir.

4. Kuzey Akım II Projesini Durdurmak Mümkün mü?

Gelişmeler ve tarafların çıkarları tüm karşı çıkmalara rağmen Kuzey Akım II'nin tümünden durdurulması düşüncesinin gerçekleştirilebilir olmadığını göstermektedir. Yalnızca Baltık Denizden geçen hattın 1000 km'lik kısmının borularının döşenmiş olması ve Almanya ile bağlantı hattının montajının başlamış olması bile bunu imkansız kılmaktadır. Yapılan açıklamalara göre 2020'ye dek 8 milyar Euro'yu aşan bir yatırım gerçekleşmiş, Almanya

bağlantısı için de 3 milyar Euro'luk bir yatırım öngörülmüştür.

Kuzey Akım Konsorsiyumunun açıklamalarına göre, bugüne dek gerçekleşen tüm inşaa çalışmaları ulusal ve uluslararası hukuk temeline ve dört AB üyesi ülke ile Rusya yetkililerinin verdiği izin/onay ile gerçekleştirilmiştir. Boru Hattın tamamlanmasına yönelik her tür muhalif tutum ve siyasi veto bu nedenle her türlü yasal belirsizliği ve tazminat taleplerini de beraberinde getirebilecektir. Bunun yanı sıra Almanya'nın boru hattının işletmecisi taraflar ile yaptığı sözleşmeye bağlı olarak belirli miktarlarda doğal gazın satın alınacağına garanti edilmesi ilişkin bir yükümlülüğünün olup olmadığı da belirsizdir. Almanya'nın Rusya dış ticaretinde yalnız %8'lik bir payı temsil ettiği buna karşılık AB'nin payının %40 olduğunu ifade eden Alman Ekonomisi Doğu Komitesi Başkanı Michael Harms'a göre, Almanya'nın tek başına dış ekonomik araçları kullanması mümkün değildir. Onun yerine şayet etkili bir cevap verilmek isteniyorsa bunun Avrupa düzeyinde verilmesi gerekmektedir. Bu güne dek büyüklü küçüklü yaklaşık bin firmanın boru hattı inşasında yer aldığı ve bitimine dek en az 120 firmanın daha bu sürece dahil olması beklenildiğini belirten Michael Harms, boru hattı inşasının durdurulması durumunda bunun tek tek işletmeler üzerinde yıkıcı ağır ekonomik sonuçları olacağını, projenin ekonomik nedenler ve enerji ekonomisi açısından yalnızca Almanya değil tüm Avrupa için son derece önem arz ettiğini belirtmiştir (Schwarz,2020:4). Bu nedenle de ekonomik yaptırımların siyasi etkisinin çok iyi değerlendirilmesi zorunludur.

Kuzey Akım II'nin enerji ekonomisi açısından hiçbir şekilde tutarlı ve karlı olmadığını savunan Claudia Kempfert'a göre ise enerji ihtiyacı abartılmakta ve burada esas olan projenin politik boyutudur. Enerji ekonomisi açısından bu projeye gereksinim olmadığını ileri süren Claudia Kempfert'a göre zaten yeterince transfer rotası mevcuttur ve gaz ihtiyacı da gelecekte giderek düşecektir. Bu nedenle de projenin karlılık oranı da düşüktür. Var olan gaz ihtiyacının gerçekte olduğundan daha yüksek gösterildiğini ileri süren Kempfert'a göre yaptıkları analizler de enerji ihtiyacının abartıldığını ortaya koymuştur. Zaten var olan boru hatlarının tam kapasite kullanılmadığını buna ek olarak pek çok AB üyesi devletin LNG terminalleri inşa ettiğine işaret eden Kempfert bunların da tam kapasite kullanılmadığını ileri sürmektedir. Bu hali ile de Ukrayna üzerinden gerçekleşen gaz akımı kısıtlansa, hatta tümüyle devre dışı bırakılsa bile Avrupa'nın gaz ihtiyacına cevap verecek alternatifler mevcuttur. Özetle Kuzey Akım II bu hali ile enerji ekonomisi açısından gerekli olmayan bir projedir ve

Almanya bu şekilde daha ziyade Rusya ile belli başlı bağlantıları sürdürmek çabası için boru hattını bir araç olarak görmektedir (Kempfert, 2019:3).

Gelişmeler doğal gazın bir enerji kaynağı olmaktan çıkıp giderek politik bir silaha dönüştüğünü ortaya koymuştur. Avrupa Komisyonu Başkan adaylığı için adı geçen Hıristiyan Sosyal Birlik (CSU) milletvekili ve Avrupa Halk Partileri (EVP) üyesi Manfred Weber, Komisyon Başkanı seçilmesi durumunda Kuzey Akım II durdurmak için her tür hukuki yola başvuracağını ifade etmiştir. Manfred Weber amacı Kuzey Akım II karşıtı blokun sözcüsü Polonya başta olmak üzere Doğu Avrupalı AB üyesi ülkelerini oyunu kazanmak olmuştur. Geçmişte gaz musluklarının kapatılması Rusya'nın bu şekilde Ukrayna üzerinde baskı kurması bunu göstermiştir. Günümüzde ise Ukrayna ile Rusya arasında gerilim artmıştır ve Rusya her defasında Ukrayna'yı devre dışı bırakacak alternatif yollar peşindedir. Burada sorulması gereken bir soru da bazı kesimlerin ileri sürdüğü gibi Kuzey Akım II vasıtası ile Almanya'nın Rusya'ya yönelik bağımlılığının artıp artmadığıdır. Nihayetinde unutulmaması gereken Rus gazının Avrupa'ya ulaştırılmasının Rusya'nın da çıkarına hizmet ettiği gerçeğidir. Kempfert'a göre Kuzey Akım II ile Almanya'nın Rusya bağımlılığı bir derece artmıştır. Bu nedenle daha fazla LNG yönelmek ve yeni LNG terminallerinin inşa edilmesi ya da başka terminallerin kullanılması bu anlamda önem arz etmektedir. Öte taraftan ise Rusya'nın da Avrupa pazarına ve aynı zamanda gelirini garanti edebilmek için Almanya'nın desteğine ihtiyacı vardır. Nihayetinde Rus ekonomisi büyük oranda doğal kaynakların petrol, gaz ve kömür ihracatına dayanmaktadır ve bu gelirlerden mahrum kalması Rusya için ciddi sorun olacaktır. Yukarıda ifade edildiği gibi Almanya ve Avrupa'nın LNG'ye yönelmesi bu anlamda Rus ulusal çıkarlarına aykırıdır. Zira bu her şeyden önce ABD'nin hem Avrupa enerji pazarındaki payını, hem de Rusya'ya karşı pazarlık gücünü artıracaktır. Putin ile doğal gaz nasıl bir politik araca dönüşmüşse Trump döneminde de LNG bir politik araç olmuştur. ABD bu nedenle de Üç Denizler İnisiyatifi düşüncesine destek vermiş ve Polonya ile işbirliğini öne çıkartmıştır. Bu şekilde de adeta enerji politikasında Almanya-Rusya işbirliğine karşı bir Polonya-ABD işbirliği oluşmuştur. Ancak Rusya için bu anlamda en büyük avantaj ABD'nin LNG maliyeti ve fiyatlarının çok yüksek oluşu ve üretimi sırasında çevreye verdiği zarar olmuştur. Günümüzde ABD dışında da LNG tedarikçisi ülkeler vardır ve Rusya da LNG ihracatı yapmaktadır. Bu anlamda Avrupa bir tarafta Kuzey Afrika, Katar, başta olmak üzere LNG tedarikçisi bir coğrafya ile çevrelenmiştir ki bu da onun önemli ölçüde LNG üzerinden ABD bağımlısı

oluşunu engellemektedir. Ancak ABD, Polonya ve Baltık ülkeleri ile Doğu Avrupa'nın Rusya endişesinin farkındadır ve güvenlik ve savunma alanında olduğu gibi enerji politikasında de Üç Denizler İnisiyatifine destek vermek suretiyle bu ülkeleri yanına çekmeye çalışmaktadır. Başka bir ifade ile Rusya endişesi karşısında bölge ülkelerinin endişelerine kayıtsız kalan Almanya'nın boşluğunu ABD ortaklık ilişkisini güçlendirecek şekilde doldurmayı başarmıştır (Hekimler,2021). ABD bu şekilde başta Trump dönemi olmak üzere gazı silah olarak kullanarak bölge jeopolitiğini kendi ulusal çıkarları çerçevesinde kullanmak yolunu izlemektedir. Bölge ülkelerinin Rusya paranoyası ve artan Almanya endişesi de Kuzey Akım II karşıtı görüşü besleyerek bir şekilde ABD'ye Avrupa politikası ve enerji piyasasında yer almak imkanı sunmaktadır. Bu durum da esasında Kuzey Akım II'nin bir şekilde tüm tarafların çıkarlarına hizmet ettiği ve bu nedenle vazgeçilmesi zor bir proje olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Günümüzde Kuzey Akım II projesi tamamlanmak üzeredir. Fransa ve diğer AB ülkelerinin Kuzey Akım II'ye ilişkin AB yönergelerinde fikir birliği sağlanması ile Almanya Boru Hattına yönelik eleştirileri bertaraf ettiğini düşünmüş, adeta taraflar arasında uzlaşma sağlandığına dair bir umut oluşmuştur. Ancak süreç beraberinde yeni tartışmaları getirmiş aynı zamanda AB içinde de var olan fikir ayrılığını derinleştirmiştir. Almanya başından beri tartışmalı bu projenin Alman dış politikası ve Almanya'nın uluslararası konumuna nasıl zarar verdiğini adeta görmezden gelmiş dahası küçümsemiştir. Almanya'nın proje konusundaki ısrarı her şeyden önce onun ulusal çıkarları nasıl Avrupa çıkarları ile uluslararası stratejilerin önünde gördüğünü göstermiş, aynı zamanda ulusal çıkarları gereği Avrupa bütünleşmesi düşüncesini bir şekilde arka plana atabileceğini ortaya koymuş bu şekilde dış politikasını inandırıcılığını tartışmaya açmıştır.

Diyebilir ki Kuzey Akım II etrafında dönen tartışmalar ve Almanya'nın sergilediği tutum, Alman dış politikasının çıkar ve prestij kaybının göstergelerinden biri olmuştur (Meister,2019:4). Bu nedenle son dönemde Kuzey Akım II etrafında dönen tartışmalar giderek vizyonsuz ve stratejiden yoksun olmakla eleştirilen Alman dış politikasının gözden geçirilmesi için Berlin yönetimine bir fırsat sunmaktadır. Zira Kuzey Akım II bir şekilde Alman dış politikasının inandırıcılığını törpülemiştir. Her şeyden önce Almanya bu şekilde AB'nin Rusya ve Doğu Politikasını yönlendirmek şeklindeki lider konumunu kaybettiği gibi ABD nezdinde de bir itibar kaybı yaşamıştır. ABD, Trump dönemi ile beraber, Almanya'yı doğu Avrupa ve Rusya'ya ilişkin önemli

stratejik konularda eskisi gibi ciddiye almaktan uzaktır. Bu nedenle hem Almanya hem de AB uzun vadede sonuç verecek bir Rusya ve doğu Avrupa stratejisi geliştirmek zorundadırlar. Söz konusu bu politika Rusya'nın çok daha etkin olarak Avrupa ile işbirliği ve bütünleşmesi hedefini taşımalı ve Rusya'nın yalnız Vladimir Putin'den ibaret olmadığı bilinci ile geliştirilmelidir. Bu da her şeyden önce Berlin'in ekonomik çıkar ve çevrelerin etkisinden arınmış olarak pazarlık etmesi, Rus Yönetimi ile çıkar birliği içinde olan çevrelerden bağımsız olarak hareket etmesini gerektirmektedir. Almanya ancak bu şekilde hem Rus kamuoyu hem de bölge ülkelerinin hassasiyetlerini göz önünde tutarak eşit seviyede pazarlık etmek, nihayetinde Rusya'nın hukuk devleti ve demokrasi prensiplerinden uzaklaşmadan ve bölge için bir tehdit olmadan varlığını ortaya koyması için çaba sarf etmek suretiyle içine girdiği bu çıkmaz yoldan çıkabilir. Elbette bunun için askeri pazarlık yeteneğini de artırması ve başta Ukrayna, Polonya ve Baltık ülkeleri olmak üzere geleneksel Rusya tehdidi yaşayan bölge ülkelerine gerekli anlarda AB ve NATO çatısı altında gerekli desteği sağlayacağını da garanti etmek durumundadır. Başka bir ifade ile hem AB hem de Almanya bölge için bir sorumluluk taşıdıkları ne ulusal çıkarların ötesinde bunu yerine getirmeye hazır olduklarını ortaya koymak zorundadırlar. Bu nedenle Berlin Moskova'ya karşı denge oluşturmak ve bölge istikrarına katkı sağlamak istiyorsa bunun bir yolu da Kuzey Akım II'nin bölge ülkelerinin by pass edilmesi değil aksine Kuzey Akım II'nin Rusya ile pazarlıkta araç olarak kullanılmasıdır. Almanya Rusya ile pazarlıkta gerekirse Kuzey Akım II boru hattını Rusya'nın başta Donbass olmak üzere Ukrayna'nın doğusunda yapıcı bir politika izlemesi için kullanabilir. Her ne kadar bu fırsat değerlendirilmemiş ve Rusya mevcut koşullarda öne geçmiş olsa da Almanya hatalarından ders çıkartarak dış politikasını bu çıkmazdan kurtarmak durumundadır. Zira Alman dış politikası inşasında söz sahibi taraflar uluslararası gerçeklerden uzak durdukça ve Rusya, Çin ile ABD karşısında yapıcı bir strateji ortaya koymadıkça bu Almanya ve AB'nin çok kutuplu dünya düzeninde giderek etkisini kaybetmesini beraberinde getirecektir. Rusya'nın AB içi uçurumun artması ve AB'nin komşuları ile ilişkisinin zedelenmesinden yarar sağlamak niyeti ortadadır. Aynı şekilde AB mevcut Rus yönetimi ve politik çevreleri için bir reform ve dönüşüm modeli olmaktan çıkmıştır. Üstelik ekonomik ve enerji politikası bağlamında Rusya'ya giderek daha fazla bağımlı olan Batı yalnızca Rusya'nı pazarlık gücünü artıracaktır. Nitekim Putin hedefine büyük oranda yaklaşmıştır. Eylül 2021 tarihinde boru hattının son borularının kaynatılacağı bu şekilde de boru hattının nihai

amaca ulaşım faaliyete geçebileceği uluslararası kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu nedenle Kuzey Akım II tartışması Almanya'yı kendisine çeki düzen vermek durumunda bırakmaktadır. Zira ancak pazarlık gücüne sahip olan ve gerektiğinde Rusya'ya karşı çıkabilen birlikte hareket edebilen AB Rusya ve ABD karşısında çıkarlarını korumak ve Avrupa bütünleşmesini geleceğe taşımak imkanına sahip olacaktır. Aksi takdirde yalnız Almanya değil Avrupa ABD ve Rusya arası bu çıkmaz sokakta sıkışmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Bettzüge, M.O., (2021), "Endspiel um Nord Stream II", <https://www.dw.com/de/die-gaspipeline-nord-stream-2-wird-zum-politischen-konflikt-zwischen-usa-russland-und-deutschland/a-56369197>, (Erişim 12.05.2021).
- Eitze, J., Höfner, S., Philips, L. (2019), "Wie weiter mit Nord Stream 2? : Handlungsoptionen für die deutsche Außenpolitik", *Analysen & Argumente*, Nr.372, 1-8.
- Hekimler, O. (2021), "Üç Denizler İnisiyatifi: Avrupa Bütünleşmesinde Minilateral Bir İşbirliği Modeli mi Yoksa Polonya'nın Yeni Denge Arayışı mı?", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 735-738.
- Henlein, S. (2019), "Debatte um Gaspipeline: Nord Stream II wirkt nunmal wie ein Spaltpliz", https://www.deutschlandfunk.de/debatte-um-gaspipeline-nord-stream-2-wirkt-nun-mal-wie-ein.1773.de.html?dram:article_id=440498, (Erişim 14.05.2021)
- Hoffmann, F. (2021), "Opinion: Nord Stream2 –Angela Merkel's damaging legacy", <https://www.dw.com/en/opinion-nord-stream-2-angela-merkels-damaging-legacy/a-58602039>, (Erişim 30.04.2021).
- Kempfert, C. (2021), "Nord Stream II wird nicht gebraucht", <https://www.dw.com/de/nord-stream-2-claudia-kempfert-wir-brauchen-erdgasausstieg-bis-sp%C3%A4testens-2038-usa-russland-eu/a-56975849>, (Erişim 12.05.2021).
- Kreimeier, N. (2021), "Nord Stream II dunkler Fleck in der Deutschaussenpolitik", *Capital Wirtschafts Gesellschaft*, <https://www.capital.de/wirtschaftspolitik/nord-stream-2-dunkler-fleck-der-deutschen-aussenpolitik>, (Erişim 30.05.2021)
- Lang, K. O. (2019), "Polens unersetzbarer Partner", *SWP Aktuell*, Nr.37: 9-16.
- Lang, K. O. (2020) "Gleise, Pipelines, Autobahnen: Die neue Geopolitik der Infrastrukturen im Östlichen Teil der EU", *SWP-AKTUELL*, Nr.17:12-20.
- Meister, S. (2019), "Sackgasse der Deutschen Ostpolitik. Wie die Bundesregierung ihre eigene Russland und Ukraine politik torpediert", *DGAP-Standpunkt*, Nr.3, 1-3.
- Raabe, S. (2009), "Der Streit um die Ostsee Gaspipeline", *KAS*, 19(1), 1-19.
- Raik, K. (2021), "Zeit für eine neue Russland Politik", *Internationale Politik*, Nr.4., 12-18.
- Riedel, R. (2020), "Das Intermarium und die Drei Meere Initiative als Element des Euroskeptische Diskurses in Polen", *Polen Analysen*, Ausgabe/249: 2-6.
- Schwarz, T. (2021), "Wie abhängig ist Deutschland von Russischem Erdgas",

- https://www.deutschlandfunk.de/nord-stream-2-wie-abhaengig-ist-deutschland-von-russischem.2897.de.html?dram:article_id=483727, (Erişim. 10.05.2021).
- Simon, P. (2019), " Pipeline Projeitionen: Nord Stream II", <https://www.freitag.de/autoren/enduringfreedom/pipeline-projektionen>, (Erişim: 12.05.2021).
- Umland, A. (2013), "Berlin, Kiew, Moskau und die Röhre: Die deutsche Ostpolitik im Spannungsfeld der russisch-ukrainischen Beziehungen", ZFAS Zeitschrift für Aussen und Sicherheitspolitik, 6(13), 413-428.
- Umland, A. (2017), "Die künftige internationale Einbettung der Ukraine: Sechs Sicherheitspolitische Szenarien für einen osteuropäischen Schlüsselstaat", SIRIUS-Zeitschrift für Strategische Analysen, 254-262.
- Umland, A. (2019), "What Nord Stream II means for Europe", <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/what-nord-stream-2-means-for-europe/>, (Erişim 28.04.2021).
- Westphal, K. (2021), "Nord Stream 2 Deutschlands Dilemma", SWP 2021/A33, 1-8.